

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kihlakunnanviraston eräiden virkojen nimittämismenettelystä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys liittyy valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain mukaisiin kihlakunnanvirastojen eräisiin virkajärjestelyihin. Valtion paikallishallintouudistus astuu voimaan valtioneuvoston päätöksen mukaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Ehdotetulla lailla säädettäisiin järjestelmä nykyisten poliisipiirien, kaupunginviskaalinvirastojen ja kaupunginvoudinvirastojen päällikkö-, syyttäjä- ja ulosottomiesviroissa olevien

henkilöiden rekrytoinniksi vastaaviin kihlakunnanviraston virkoihin.

Esityksen mukaan rekrytointi olisi käytännön nimittämismenettelyyn liittyvistä syistä taroituksenmukaista rajata siihen läänin, johon asianomainen virka on sijoitettu. Muussa tapauksessa rekrytointimenettelystä tulisi kohtuuttoman hidas ja monimutkainen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan heti, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain (126/92) 3 §:n mukaan valtion paikallishallinto järjestetään kihlakunnittain. Valtioneuvosto on 23 päivänä joulukuuta 1992 tekemällään päätöksellä (1464/92) jakanut maan 95 kihlakuntaan ja 14 päivänä huhtikuuta 1994 päättänyt kihlakuntien virastotyyppistä ja kielellisestä jaotuksesta (281/94). Erilliset virastot ovat viimeksi mainitun päätöksen 1 §:n mukaan kihlakunnissa, joihin kuuluvat Helsingin kaupunki, Lahden kaupunki, Oulun kaupunki, Tampereen kaupunki ja Turun kaupunki. Muissa kihlakunnissa on kihlakunnanvirasto.

Kihlakunnanvirastosta annetun asetuksen (859/94) 2 §:n mukaan kihlakunnanvirasto on lääninhallituksen alainen paikallinen yleishallintoviranomainen. Sen lisäksi kihlakunnanvirasto hoitaa poliisi-, syyttäjän- ja ulosottotehtäviä sekä, sen mukaan kuin erikseen säädetään, muita paikallishallinnon tehtäviä.

Kihlakunnanvirastosta annetun asetuksen 5 §:n mukaan kihlakunnanvirastossa on, jollei erikseen toisin säädetä, yksiköt ainakin poliisi-, syyttäjän- ja ulosottotehtäviä varten.

Rekisterihallintolakia koskevan hallituksen esityksen (HE 310/1993 vp) mukaan nykyi-

set väestökirjahallinnon paikallishallintoviranomaisina toimivat rekisteritoimistot muuttuisivat maistraateiksi, jotka kuuluisivat valtion paikallishallintoon kihlakunnanvirastojen yksikköinä tai eräissä suurissa kaupungeissa erillisinä virastoina.

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Nykyisin maassa on 234 poliisipiiriä, 26 kaupunginvoudinvirastoa, 26 kaupunginviskaalinvirastoa ja 59 kihlakunnan rekisteritoimistoa. Poliisipiireistä 208 on nimismiespiirejä ja 25 poliisilaitoksia. Lisäksi on Ahvenanmaan poliisipiiri. Nimismiespiirit hoitavat poliisi-, ulosotto- ja syyttäjätehtäviä. Nimismies toimii sekä poliisipiirin päällikkönä että ulosottomiehenä ja syyttäjänä. Isoimmissa poliisipiireissä syyttäjätehtäviä hoitaa kuitenkin apulaisnimismies. Joissakin nimismiespiireissä ulosottotehtäviä hoitaa osastopäällikkö. Kaupunginvoudinvirastossa ulosottomiehenä toimii kaupunginvouti ja syyttäjänä kaupunginviskaalinvirastossa kaupunginviskaali. Rekisteritoimiston päällikkönä toimii henkikirjoittaja.

Valtion paikallishallintouudistus tulee voimaan valtioneuvoston päätöksen (860/94) mukaan 1 päivänä tammikuuta 1996, jolloin edellä mainitut tehtävät siirtyvät kihlakunnanviraston

poliisi-, syyttäjän-, ulosotto- ja rekisteriyrityksille. Yksiköiden johtoon on tarkoitus perustaa yksikön päällikön virka, joka poliisiyksikössä olisi poliisimestari, syyttäjänyksikössä kihlakunnanviskaali sekä ulosottoyksikössä kihlakunnanvouti. Samalla lakkautetaan nykyiset nimismiehen, apulaisnimismiehen, nimismiespiirin osastopäällikön, poliisimestarin, kaupunginviskaalin ja kaupunginvoudin virat. Henkikirjoittajien virkojen järjestelyistä säädetään erikseen. Päällikkövirkojen lisäksi perustetaan tarpeellinen määrä syyttäjän ja ulosottomiehen virkoja.

Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 9 §:n 3 momentin mukaan paikallishallintotehtäviä laissa tarkoitettulla tavalla järjestettäessä niitä hoitava vakainainen henkilöstö siirretään vastaavantasoihin tehtäviin. Joulukuun 1 päivänä 1994 voimaan tulleen valtion virkamieslain (750/94) mukaan virkamiehen siirtäminen virasta toiseen ei ole enää mahdollista.

Paikallishallintouudistuksen yhteydessä virkamiesten tehtävät, virkanimike ja osittain myös palvelussuhteen ehdot ja virkapaikka muuttuvat. Virkamiesten oikeusturvan takamiseksi rekrytointi ehdotetaan toteutettavaksi nimittämismenettelyllä ehdotetun lain mukaisesti. Lain tasoinen sääntely johtuu myös siitä, että rekrytointi olisi käytännön nimittämismenettelyyn liittyvistä syistä tarkoituksenmukaista rajata siihen läänin, johon asianomainen virka on nykyisin sijoitettu. Muussa tapauksessa rekrytointimenettelystä tulisi kohtuuttoman hidas ja monimutkainen.

Muiden kuin laissa mainittujen virkamiesten osalta virkajärjestelyt on tarkoitus toteuttaa

siten, että virat siirretään nykyisillä nimikkeillä uuteen virastoon.

Rekisteritoimistojen henkilöstön siirtämisestä vastaavantasoihin tehtäviin maistraatteihin säädettäisiin rekisterihallintolaissa ja sen nojalla annettavassa asetuksessa. Henkilöstön tehtävät ja nimikkeet säilyisivät pääosin ennallaan.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Ehdotetulla lailla säädettäisiin järjestelmä nykyisten poliisi- ja kaupunginviskaalinvirastojen ja kaupunginvoudinvirastojen päällikkö-, syyttäjä- ja ulosottomiesviroissa olevien henkilöiden rekrytointiksi vastaaviin kihlakunnanviraston virkoihin.

4. Asian valmistelu

Ehdotus on valmisteltu sisäasiainministeriössä virkatyönä. Ehdotuksesta on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä, oikeuskanslerinvirastolta, lääninhallituksilta, Helsingin poliisilaitokselta, Poliisijärjestöjen Liitto ry:ltä, Suomen Nimismiesyhdistys ry:ltä, Valtion ja erikoispalvelujen ammattiliitto VAL ry:ltä, Poliisilakimiehet ry:ltä, Suomen Kaupunginviskaaliyhdistys ry:ltä, Suomen Kaupunginvoutien yhdistys ry:ltä, Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry:ltä, Suomen Ulosottoapulaisten yhdistys ry:ltä, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry:ltä ja Lääninhallinnon ja väestökirjanpidon henkilökuntaliitto LVL ry:ltä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta. Säännöksessä lueteltaisiin ne kihlakunnanviraston yksiköiden päälliköiden, ulosottomiesten ja syyttäjien virat, joihin nykyinen henkilöstö sijoitettaisiin. Lakia sovellettaisiin vain kihlakunnanvirastoihin. Erillisvirastot on kihlakunnissa, joihin kuuluu Helsingin, Lahden, Tampereen, Turun ja Oulun kaupungit. Näissä kihlakunnissa nykyisten poliisilaitosten, kaupunginviskaalinvirastojen ja kau-

paunginvoudinvirastojen henkilöstö pysyisi omissa viroissaan. Lahden kihlakuntaan ja Oulun kihlakuntaan liitetään ympäröiviä nimismiespiirejä. Nimismiehet näistä nimismiespiireistä voisivat ilmoittautua läänin kihlakunnanvirastojen tässä pykälässä mainittuihin virkoihin. Mikäli erillisvirastoihin perustettaisiin uudistuksen yhteydessä uusia virkoja, julistetaan ne normaalin käytännön mukaisesti avoimiksi.

Koska henkikirjoittajien nimikkeissä, tehtävissä, palvelussuhteen ehdoissa ja virkapaikois-

sa ei tapahdu oleellisia muutoksia, olisi tarkoituksenmukaista jättää tämä virkamiesryhmä tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle.

2 §. Valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 9 §:n 3 momentin mukaan organisaatiouudistuksen yhteydessä nykyiselle vakinaiselle henkilöstölle taataan vastaavantasoinen tehtävä uudessa organisaatiossa. Tämän johdosta ei uusia virkoja voida julistaa yleisesti haettaviksi. Mikäli vakinaisen henkilöstön rekrytoiduttua uusiin virkoihin on tarpeen nimittää lisää henkilöstöä 1 §:ssä mainittuihin tehtäviin, julistettaisiin avoimet virat normaaliin tapaan haettaviksi.

3 §. Pykälässä ehdotetaan lueteltaviksi ne virat, joissa oleva vakinainen henkilöstö voisi ilmoittautua kihlakunnanvirastoon perustettaviin 1 §:n 1 momentissa mainittuihin virkoihin. Henkilöryhmä on rajoitettu valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain 9 §:n mukaisesti nykyisin vastaavissa tehtävissä oleviin vakinaisiin virkamiehiin. Koska rekrytointimenettelyn piiriin kuuluu kaikki tässä pykälässä mainituissa viroissa olevat vakinaiset virkamiehet, joita on yli 400, olisi käytännön rekrytoinnin kannalta välttämätöntä rajoittaa ilmoittautumismahdollisuus ensimmäisessä ilmoitusmenettelyssä läänin alueelle. Henkilöstö voisi ilmoittautua mihin tahansa kihlakunnanvirastoon perustettavaan uuteen virkaan läänin alueella, joten on oletettavaa, että nimittämismenettelystä näin rajattunakin tulee suhteellisen raskas.

Pykälässä mainituissa viroissa on tällä hetkellä henkilöitä, jotka ovat nykyisessä virassaan erivapauden nojalla eivätkä täyty perustettaviin virkoihin säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia. Nykyisin asetuksella säädettyt kelpoisuusvaatimukset ovat myös osin alempia kuin perustettaviin virkoihin tultaneen säättämään. Koska lähtökohta on, että kaikki nykyisissä viroissa olevat henkilöt sijoittuvat uusiin tehtäviin, ehdotetaan pykälässä säädettavaksi, että perustettaviin virkoihin voidaan nimittää myös henkilö, joka ei täyty säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia.

4 §. Pykälässä ehdotetaan säädettavaksi menettelystä siinä tapauksessa, että läänikohtaisen rekrytoinnin jälkeen joku 3 §:ssä mainitussa virassa oleva virkamies ei tulisi nimitetyksi virkaan, johon hän on ilmoittautunut. Tässä tapauksessa ei enää rajoitettaisi ilmoittautumismenettelyä läänin alueelle vaan ilmoittautua

voisi avoimiksi jääneisiin virkoihin koko maassa.

5 §. Nimittämismenettelystä tulee suhteellisen monimutkainen huolimatta siitä, että se ensisijassa rajoitettaisiin läänin alueelle. Nimitävänä viranomaisena poliisiyksikön virkoihin ja rekisteriyrksikön virkoihin on asianomaisten hallinnonala-asetusten nojalla lääninhallitus. Syyttäjäsikön 1 §:ssä mainittujen virkojen osalta nimitystoimivalta on oikeuskanslerinvirastolla ja ulosottoyksikön vastaavien virkojen osalta oikeusministeriöllä. Nimittämismenettelyn käytännön järjestelyjä varten ehdotetaan asetettavaksi yhteistyöryhmä, johon nimittävät tahot nimeäisivät edustajansa. Ryhmä ei käyttäisi nimittämistoimivaltaa, vaan sen tehtävänä olisi koordinoita sitä, mihin virkoihin ilmoittautumisia on tullut, ja informoida ryhmän eri tahojen edustajille, mihin virkoihin nimityksiä on tehty. Näin voitaisiin välttää laajemmat päällekkäisnimitykset ja niiden aiheuttamat peruutukset.

6 §. Nimittämismenettely olisi hakumenettelyä ja kelpoisuusvaatimusrajauksia lukuunottamatta valtion virkamieslainsäädännön ja hallinnonala-asetusten säännösten mukainen eikä siihen ole tarkoitus tällä lailla säätää poikkeuksia.

7 §. Pykälässä säädettäisiin asetuksenantovaltuus.

8 §. Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Paikallishallintouudistuksen toteuttamisen käytännön järjestelyistä kihlakunnantasolla vastaavat pitkälti viraston yksiköiden päälliköt ja etenkin viraston päälliköksi määrättävä kihlakunnanimismies. Jotta käytännön järjestelyt, kuten muun kuin tässä laissa mainitun henkilöstön rekrytointi saataisiin käynnistymään, pitäisi lain tulla voimaan viimeistään heti, kun eri hallinnonalojen toimintaa sääntelevät lait on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

kihlakunnanviraston eräiden virkojen nimittämismenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tätä lakia sovelletaan nimitettäessä ensi kertaa niihin poliisimestarin, johtavan kihlakunnansyyttäjän, kihlakunnansyyttäjän, johtavan kihlakunnanvoudin ja kihlakunnanvoudin virkoihin, jotka on perustettu valtion paikallishallinnon kehittämisen perusteista annetun lain (126/92) 4 §:n mukaisiin kihlakunnanvirastoihin.

Tätä lakia ei sovelleta 1 momentissa mainitussa pykälässä tarkoitettujen erillisten virastojen virkoihin.

2 §

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainitut virat saadaan täyttää niitä haettaviksi julistamatta.

3 §

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainittuihin virkoihin voivat ilmoittautua tämän lain voimaan tullessa poliisimestarin, nimismiehen, apulaisnimismiehen, kaupunginvoudin, nimismiespiirin ulosotto-osaston osastopäällikön, ensimmäisen kaupunginviskaalin ja kaupunginviskaalin virkoihin toistaiseksi nimitetyt virkamiehet siinä läänissä, johon heidän virkansa on sijoitettu.

Edellä 1 §:n 1 momentissa mainittuihin virkoihin voidaan nimittää henkilö, joka ei täytä säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia.

4 §

Jos ensimmäisen ilmoittautumismenettelyn

jälkeen 3 §:n 1 momentissa mainittua virkamiestä ei ole nimitetty johonkin 1 §:n 1 momentissa mainittuun virkaan, hän voi ilmoittautua 1 §:n 1 momentissa mainittuihin, avoimeksi jääneisiin virkoihin koko maassa.

5 §

Nimittämismenettelyn toteuttamisen käytännön järjestelyitä varten sisäasiainministeriö asettaa yhteistyöryhmän, johon oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, oikeuskanslerinvirasto sekä lääninhallitukset nimeävät edustajansa.

6 §

Nimittävästä viranomaisesta ja nimittämismenettelystä muutoin on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään.

7 §

Tarkemmat säännökset ilmoittautumismenettelystä ja yhteistyöryhmästä annetaan tarvittaessa asetuksella.

8 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 13 päivänä tammikuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*